

Készül a szerb-horvát-magyar nagyszótár

Dr. Kovács Kálmán

BEVEZETÉS

A Szótárbizottság munkaközössége ez év október közepén fejezte be működésének hetedik esztendejét. Az értelmezés csak 1955-ben, az átvezetés 57-ben, a szerkesztés pedig csak ebben az évben, 61-ben kezdődött meg.

Ezért mindjárt bevezetőben válaszolnunk kell arra a kérdésre, miért nem kész a szerb-horvát-magyar nagyszótár.

Ebben a szótárban körülbelül 120 000—130 000 címszót szándékozunk feldolgozni, tehát legalább háromszorosát annak az anyagnak, amely az eddigi legnagyobb szerb-magyar szótárban található, de mi, természetesen, jóval részletesebben tárgyaljuk a szavakat.

Vessünk egy pillantást a cseh-magyar és a lengyel-magyar szótár idevonatkozó adataira. Az egyikben 80 000 címszó van, a másikban 85 000. Az egyik nyolc évig készült, a másik majdnem kilencig. Pedig a három tudományos akadémia nyelvintézetében az anyag legnagyobb része már megvolt, gyakorlott munkatársak fogtak a munkához, az anyagiakat is rendszerezesebben és nagyobb összegben folyósították. Tehát jóval magasabb szintről kedvezőbb lehetőségekkel indultak, mint mi. Mi még arról is csak később döntöttünk, hogy szócédulán dolgozunk, s nekünk kellett kiírunk az első szócédulákat; csak egyetlen emberünk volt, aki már korábban is foglalkozott szótárírással, de az is csupán nagyon rövid ideig, a többi munkatárs pedig csak ezután ismerkedett ezzel a munkával; a pénzelés sem ment simán (ahogyan majd később meglátjuk). Ha ezeket a körülményeket nem hagyjuk figyelmen kívül — s nyilvánvaló, hogy nem hagyhatjuk figyelmen kívül —, akkor szerénytelenség nélkül állíthatjuk, hogy nagyszótárunk munkálatai talán még gyorsabb ütemben folynak, mint más hasonló mun-

kák. Természetesen nem állhatunk meg e megállapításnál, hanem igyekeznünk kell, hogy a szerb-horvát—magyar részt mennél előbb befejezzük.

E kis kitérő után vázoljuk fel mondanivalónkat. Röviden szólunk 1. a szerb—magyar és horvát—magyar szótárak népes családjáról, 2. nagyszótárunk történetéről és jelenéről, tehát a munkák mai állásáról és az értelmezés néhány nehézségéről. Utána 3. bepillantunk a nagyszótárba, hogy mit és hogyan értelmezzünk (ennek keretében bemutatjuk a közönségszolgálatot is). 4. Nem feledkezünk meg a leglényegesebb adatokról a szótár pénzelésével kapcsolatban, 5. beszélünk a nagyszótár közelebbi és távolabbi jövőjéről.

I. A SZERB (HORVÁT)—MAGYAR SZÓTÁRAK NÉPES CSALÁDJÁRÓL

Jómagam lepődtem meg a legjobban, amikor az előkészítő munka során megtudtam, hogy korábban tizenöt szerb—magyar, horvát—magyar vagy e két nyelvet is magába foglaló több nyelvű szótár jelent meg. Számuk az említett hét év alatt még hárommal szaporodott. Nincs kizárva, hogy ezeken kívül is létezik még néhány jelentős szótár, amelyről nem tudunk. (Nem vettük figyelembe azt a néhányat, amelyet inkább üzleti szempontból készítettek, és turistáknak vagy azoknak szánták, akik a szerb-horvát nyelvet gyorsan szeretnék megtanulni.)

A) Időrendi áttekintés

A legrégebbi ismert idevonatkozó szótár 1595-ben látott napvilágot Velencében, a legújabb pedig a múlt esztendőben épp itt, tartományi fővárosunkban.

Mind a tizennyolcat a következő táblázatba foglaltuk:

1. Faust Vrančić: Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, latine, italicae, germanicae, Dalmatiae & ungaricae, Venetiae, 1595.

2. Sušnik—Jambrešić: Lexicon latinum interpretationae illyrica, germanica et hungarica, Zágráb, 1742.

3. Rejtényi József: Szerb—magyar—latin—német szótár, Budapest, 1875.

4. Spicer Mór: Magyar—horvát és horvát—magyar szótár II. rész: Horvát—magyar, Budapest, 1893.

5. Brančić—Dera: Szerb—magyar szótár, Novi Sad, 1894.

6. Margalits Ede: Horvát—magyar szótár, Budapest, 1898.

7. Grčić Jovan: Szerb—magyar szótár, Novi Sad, 1902.

8. Hoffmann Mátyás: Szerbhorvát—magyar szótár, Subotica, 1920.

9. Radić Dušan: Szerb—magyar szótár, Novi Sad, 1921.

12. Đisalović Veselin: Szerb—magyar szótár, Novi Sad, 1921.

11. Szana Sándor dr.: Horvát—szerb—magyar szótár, 1. kiadás, Budapest, é. n.

12. Ugyanaz, második kiadás, Budapest, é. n.

13. Ugyanaz, harmadik kiadás, Budapest, é. n.

(Mind a három kiadás valószínűleg a harmincas évek elején jelent meg.)

14. Polácsi János: Magyar zsebszótár, Szerb—magyar rész, Novi Sad, 1941.

15. Herceg János: Szerb—magyar szótár, Zombor, 1946.

16. Kovács Kálmán: Új szerb—magyar szótár, Novi Sad, 1957.

17. Hadrovics László: Szerbhorvát—magyar szótár, Budapest, 1957.

18. Petar Aranicki: Szerbhorvát—magyar szótár (liliputi sorozat), Novi Sad, 1960.

B) Terjedelmük szerint

Ezek a szótárak igen eltérőek. Legtöbb szó, 40 000 címszó, a Brančić-Dera-félében van, a legkevesebb szót meg alighanem éppen a legelső, Vrančićé tartalmazza. A táblázat ilyen sorrendet mutat:

1. Brančić—Dera: kb. 40 000 címszó
2. Đisalović V.: kb. 32 000 címszó
3. Hadrovics: kb. 27 000 címszó
4. Spicer M.: kb. 25 000 címszó
5. Kovács K.: kb. 21 000 címszó
6. Radić D.: kb. 16 000 címszó
7. Margalits E.: kb. 13 000 címszó
8. Herceg J.: kb. 11 000 címszó
9. Polácsi J.: kb. 10 000 címszó
10. Aranicki: kb. 10 000 címszó.

És így tovább: Grčić, Rejtényi J., Šušnik—Jambrešić, Szana Sándor, Hoffmann Mátyás, s a legkisebb az időrendben első szótár, a Vrančić-féle.

Ezeknek a szótáraknak a legnagyobb része szót ad a szóért. Azaz a szerb-horvát szót egy, esetleg két magyar szóval értelmezi. Valamennyire csak Brančić-Dera és Spicer szótára emelkedik ki. Ebben a két szótárban ugyanis találunk jelentésárnyalatokat és a szócikkek egy részében néhány szólást vagy közmondást. Azonban amint láttuk, mind a kettő még a múlt században készült. A maga idejében mind a kettő jelentős munka volt, de azóta a társadalom s benne a nyelv is, sokat fejlődött. Már ezért sem választhatjuk nagyszótárunk alapjául még ezt a két szótárt sem.

Ebben a fejezetben még csak annyit, hogy a tizennyolc szótárt hat városban adták ki. Tizenhetet a két ország területén (hetet-hetet Újvidéken és Budapesten, egyet-egyet pedig Szabadkán, Zágrábban és Zomborban). Amint látjuk, e szótárak fele, kilenc, tartományunkban készült. Csupán egy látott napvilágot e két ország határain kívül (az időrendben első, Vrančić említett ötnyelvű szótára). Ezt Velencében nyomták. A tizennyolc szótár tizennyolc szerzője — kettő kivételével — Jugoszlávia területén élt, vagy innen származott. Legnagyobb része — tizenhárom — éppen vajdasági.

II. A NAGYSZÓTÁR RÖVID TÖRTÉNETE ÉS JELENE

A nagyszótár előkészítő munkálatai 1954-ben kezdődtek. Egy szélesebb körű megbeszélést az akkori Vajdasági Kultúrtaács 1954. szeptember 1-ére hívott össze. Ezen a megbeszélésen mondta el B. Szabó György nagyfotosságú jelentését a nagyszótár ügyében (l. B. Szabó György: Tér és idő c. munkájának 304—312. old.)

Alább közöljük a jelentésből azt a részt, amely megvilágítja, miért van szükség a nagyszótárra.

„A nagyszótár elkészítését nem a régi értelemben vett szerb, horvát és magyar „együttelés” sietteti.

Közéletünkben, politikai és kulturális életünk demokratizálódásában a nyelvi különbség eddig sem jelentett akadályt.

A társadalmi és politikai életben véghezmenő forradalmi változás és a szocializmus megteremtéséért vívott közös harc közelebb hozta egymáshoz népeinket. Egymás nyelvének ismerete vagy megismerése ma valóban társadalmi szükségé vált. A szerb-horvát nyelv elsajátítása nem az „államnyelv” kötelező ismeretének a kényszeréből történik — hisz államnyelvről

hazánkban nem beszélhetünk —, hanem onnan következik, hogy a szerb-horvát nyelv tudásával közvetlenül szemlélhetjük, figyelhetjük és ismerhejtük meg hazánk szocialista fejlődési útját, a politikai és társadalmi eszméket, közéletünk kérdéseit, irodalmunk és művészetünk eredményeit és tudományos életünk mai vívmányait.

Eszköznek tekintjük a nyelvet, amely testvérnépekkel fűz bennünket össze a szocializmusért vívott közös harcunkban.

A többi, hazánkban élő nép érdeklődése a magyar nyelv iránt — elsősorban Szerbiában és Horvátországban — társadalmi fejlődésünkben következik.

Közös ügyünk a nagyszótár.

A szocializmus fejlődését és eszméit kell szolgálnia — forradalmunkat — a nyelv terén és a nyelv segítségével.

A Vajdasági Kultúrtaács felhívása egy ilyen szótár kidolgozására idejében érkezett.

Elsőrendű kötelességünk összpontosítani erőinket e feladat eredményes és mielőbbi megoldására.”

B. Szabó György fenti megokolásához azt fűzhetjük hozzá, hogy az időközben bevezetett kétnyelvű oktatás kezdeti szakasza és a kétnyelvű közigazgatás csak fokozta a nagyszótár s egyben a megfelelő szakszótárak szükségét és sürgősségét.

S mindjárt megemlíthetjük azt is, hogy — sajnos — nem mindig sikerült összpontosítanunk az erőket e feladat megoldására.

Annak ellenére, hogy az eddigi munka során mintegy 35 munkatárs segített rövidebb vagy hosszabb ideig, nem sikerült felszabadítanunk csak erre a munkára egyetlen embert sem, legkevésbé azt az egyetlen ismert magyar szlavistánkat, aki nagy segítséget jelentene. Más magyar szlavistánk nincs is, sem szerb vagy horvát hungarológusunk. (A befejező munkákra vagy a magyar—szerb-horvát rész elkészítésére már áthidaljuk ezt a nehézséget.)

Az elmúlt időszakban pár egyetemi és főiskolai tanár segítségével néhány újságíró, fordító és lektor annyira beletanult a munkába és a munka egyes szakaszaiba, hogy az elvégzett feladatok hosszú jegyzékét közölhetjük.

a) Tisztáznunk kellett a feldolgozási elveket és sok-sok részletet. A Szótárbizottság munkatársai tanulmányozták az anyagot, s a munkatársak részére elkészítettük a 33 gépelt oldalt tartalmazó részletes utasítást. Persze ez mégsem volt olyan részletes. Később még két póttusítást is kellett írunk.

b) Az utasításokhoz mindjárt mintaszavakat is csatoltunk. A mintaszavak közé felvettünk minden beszédrészt. Erre azért volt szükség, hogy a munkatársak mennél könnyebben alkalmazhassák az utasítást, s hogy a munka a lehetőségekhez mérten mennél egyöntetűbb legyen.

c) A rövidítések jegyzékét is össze kellett állítanunk, hogy a nyelvtani adatokat és a szavak hozzátartozását jelölhessük. Körülbelül 130 rövidítést tartottunk szükségesnek.

d) A fenti három munkával párhuzamosan hozzáfogtunk a szavak „kicédulázásához”. Akkor a szavakat öt szótárból merítettük: Ristić-Kangrga szerb-horvát—német szótárából, Vukéból, Bakotićéből, Benešić horvát—lengyel és Drvodelić horvát—angol szótárából. Minden szócédulára rá kellett vezetnünk, hogy ezek közül a szótárak közül melyikben található a szó. Később még néhány más szótárt is felhasználtunk. (Különösen ezeket: Deanović horvát-szerb—francia és horvát-szerb—olasz szótárát, Jurančić szerb-horvát—szlovén szótárát és Barić szerb-horvát—albán szótárát.)

Ezt a folyamatot leltározáshoz hasonlíthatjuk. A szócédulán a munkatársak mindjárt láthatják, hogy melyik szó hol fordul elő. a munkát már a központban végzi, ugyanaz a szerb munkatárs, hogy az bizottságnak egy-egy magyar és egy-egy szerb tagja volt. A két bizottság felosztotta a munkát, tagjai azonban gyakran megbeszélték a válogatás közös szempontjait.

f) Az értelmező munkatárs már csak az így kiválogatott szavakat kapta kezdőbetűk szerint cédulára írva, valamint a megfelelő szótárrészeket. Az értelmező munkatársak mind magyarok voltak, de mindegyiknek egy szerb vagy horvát szakember — lehetőleg nyelvszakos tanár — segített. Erre a segítségre főleg azért volt szükség, hogy az újabb kifejezéseket és jelentéseket is beírjuk. Az értelmező munka befejező szakaszában ezt a munkát már a központban végzi ugyanaz a szerb munkatárs, hogy az eredmény egységesebb legyen.

g) Eddig 26 betű anyagát értelmeztük, másik háromé már a munkatársaknál van, a harmincadikét, az utolsóét pedig rövidesen kiviszi az az értelmező, aki legközelebb befejezi a nála lévő anyagot.

Az értelmezett részt két magyar és egy szerb átnéző olvassa át és ír hozzá észrevételeket. Ezt az anyagot a címszójegyzékkel együtt a szerkesztő kapja.

A két szerkesztő eddig öt betű anyagát fejezte be. Most a hatodik és a hetedik van náluk.

h) A mintafüzet kézirata is készen áll.

i) Ha az új nagyszótárban csak azt az anyagot használtuk volna fel, amelyet a már korábban megjelent szótárakban találtunk, nem végzünk jó munkát. Újabb anyagot is kellett gyűjtenünk újságokból, folyóiratokból és könyvekből, valamint az élő beszédből.

j) A közmondásokat, a szólásokat és a hasonlatokat, továbbá a marxizmus-leninizmus és az újabb közgazdasági és politikai szavakat és kifejezéseket külön munkatársakra bíztuk, hogy azzal ne kelljen minden értelmező munkatársnak külön-külön foglalkoznia.

k) A szervezői és az adminisztrációs munkát nem részletezve, még csak a közönségszolgálatot említem meg a Szótárbizottság munkájából. Ennek a munkának néhány részletére visszatérek a következő fejezetben.

A fenti tizenegy pontban természetesen csak vázolhattuk a Szótárbizottság eddigi munkájának legfontosabb részét. Részletesebben erről a munkáról — azt hiszem — nem kell szólnunk. Ennyit azonban szükségesnek tartottunk megemlíteni, nehogy valaki azt higgye, hogy a szótárirás könnyű dolog.

Ezért említsük meg még azt is, milyen nehézségekkel találkozunk.

a) A köztiszókat és az indulatszókat majdnem minden szótárban — még az akadémiai szótárban is — igen röviden tárgyalják, pedig a fordítók ebben a két esetben is szeretnének segítséget kapni. Ezért gyakran szerb-horvát nyelvtanokat kell átnéznünk, mondatpéldákat kutatnunk, hogy közelebb kerüljön a keresett jelentésekhez vagy jelentésárnyalathoz.

b) A szerb-horvát nagyítószók (augmentatívumok) és kicsinyítőszók (deminutívumok) is sok fejtörést okoznak. Nagyítószók a magyarban nincsenek, kicsinyítoszavainknak pedig gyakran becéző árnyalata is van, vagy csak becézésre használjuk őket.

c) Nem kis gond azoknak az eltéréseknek a tisztázása sem, amelyeket forrásmunkáinkban találunk, kezdve a nyelvtani szerelésektől a jelentésekig. Ugyanazt a szót nemegyszer négy szótár nőneműnek, másik négy pedig hímneműnek jelöli, ugyanazt a fűvet vagy állatot egészen másként

értelmezi az egyik, mint a másik. Ehhez még hozzáfűzhetjük azt is, hogy a szerb-horvát szakirodalomban ezt a latin nevet használják, a magyarban pedig egy másikat. Az állattanban például a magyar szakírók már áttértek a hármask latin nomenklatúrára, a jugoszlávok megmaradtak a kettősnél. Nemzetközi síkon nem ritka az az eset sem, hogy például ugyanannak a növénynek vagy állatnak tíz latin neve is van.

d) A szavak felvételével vagy kihagyásával függ össze a következő nehézség. A földrajzi és a történelmi adottságok folytán a szerb-horvát nyelvben egy-egy növénynek vagy állatnak gyakran 20-30 neve is van. A csapósügernek például (latinul: *Perca fluviatilis*nek) 85 nevét, a búbos bankának (latinul: *Upupa epops*nek) meg éppen 109 nevét jegyezték fel eddig. (Attól félek, hogy még nem is jegyezték fel mind.) Ebbe az általános szótárba nem kell felvennünk mind a 85 vagy 109 nevet, de nem kis körültekintést kíván a leggyakrabban használt 8-10 név kiválasztása sem.

III. BEPILLANTÁS A NAGYSZÓTÁRBA

1. A nagyszótárba körülbelül 120 000—130 000 címszó kerül. A *mač-mačetina* részt néhány korábbi szerb-magyar szótárral összehasonlítva az itt lévő táblázaton láthatjuk.

Dr. Szana	Hadrovics	Brančić-Dera	A készülő
mač	mač	mač	mač
—	—	mačad	mačad
—	mačak	mačak	mačak
—	—	—	mačast
—	—	—	mačac
—	—	—	Mačva
—	—	—	Mačvanin
—	—	—	mačvanka
—	—	—	Mačvanka
—	—	—	mačvanski
—	mače	mače	mače -eta n
—	—	—	mače aor sing
—	—	—	mačevalac
—	—	—	mačevalački
—	mačevanje	mačevanje	mačevanje
mačevati	mačevati	mačevati	mačevati
—	—	mačevina	—
—	—	mačetina	mačetina f augm
—	—	—	mačetina

Kihagytuk: mačar, mačara, mačarnica, mačevac és mačevina.

A nagyszótár terjedelme általában így viszonylik az eddigi szótárak anyagához. Helyenként még több új szó lesz, mert a Brančić-Dera-féle szótár egy szava mellett még kettőt veszünk fel.

A szótár terjedelmére vonatkozóan megemlítem egy ismert szótáríró véleményét. Amikor Hadrovics László a belgrádi szlavista konferenciáról hazatérőben meglátogatta Szótárbizottságunkat, búcsúzásakor körülbelül ezt mondta: A szótárt a szótár használói rendszerint nem dicsérik a felvett

80 000—100 000 szóért, hanem szidják a keresett, de a szótárban nem talált 80—100 szó miatt. (Nagyszótárunkat akkor még 80 000—100 000 címszavasnak terveztük.)

2. A szócikkek terjedelme is bővül a nagyszótárban. Az idevonatkozó nyolc szót Đilasović szótárában így találjuk:

mač, mača t. evi h. kard	mačevanje s. kardvívás
mačad gy. n. macskakölykök	mačevati se karddal ví
mačak. čka h. kandúr	mačevina n. macskaganaj
mače. eta s. macskakölyök	mačetina n. óriási macska

Đilasović tehát a nyolc szerb szót nyolc magyar szóval értelmezi.

Ezzel az egyszavúsággal már Brančić és Dera sem elégedett meg. Szótárukban a *mačak* szót így értelmezik:

mačak, h. 1.) kandúr, himmacska; isterati mačka na odžak, kiugratni a nyulat a bokorból; 2.) szőlőkoszorú; óriási szőlőgerezd.

Mi még tovább megyünk. A *mačak* szó nyolc jelentését értelmeztük.

mačak, mačka m, pl *mačkovi* 1. kandúr *kad mačka kod kuće nije, onda se miši vesele (tad miševi kolo vode)* nincs otthon a macska, cincognak az egerek *kupiti mačka u vreći/džaku* zsákbamacskát vesz to *možeš vezati mačku za rep* abból sem lesz semmi; sokra mégy vele; felírhatod a füstösbe *Mačak u Cizmama* Csizmás Kandúr *Mačak Marko, Mačak Srećko* Sicc úrfi, Kandúr Marci 2. zoo kis macskacápa (*Scylium canicula*) 3. zoo ~ *gak* üstökös gémm (*Ardeola ralloides*) 4. bot a) *v broćac* ragadós galaj b) *v orjašica* orvosi magtaraj c) *v živa trava* bürök gémmorr 5. mar kis vasmacska (horgony) 6. prov óriás szőlőgerezd, szőlőkoszorú 7. geol mésztufa 8. prov et tűzkutya, vasmacska

Vagy például a *pasirati* ige még nem került bele egyik szerb-horvát kétnyelvű szótárba sem (természetesen szerb-horvát—magyarba sem). A nagyszótárban valószínűleg 8—10 jelentése lesz az alábbi vázlat szerint.

A vi/vp intr 1. (el)megy, (el)halad vki/vmi mellett
2. (el)múlik vmi (pl. idő, dicsőség)
3. (meg)történik vmi

B vi I. intr 1. jól áll (pl. ruha), passzol vmihez
2. beleillik, jó bele/hozzá (pl. kulcs), pászol vmihez
3. sp (pl. navala je na utakmici lepo pasirala) adogat, passzol

II. tr cul passzíroz, áttör (pl. burgonyát, gyümölcsöt)

C vp I. tr 1. sp átad (labdát), passzol
2. (kártyában) passzol, passzt mond, lemondott a részvételtől

II. intr fig lepasszol, megadja magát, elismeri, hogy legyőzték

A fenti példákból látszik a Szótárbizottság munkaközösségének az igyekezete, hogy az igék mozzanatos vagy folyamatos, illetve átható (tárgyas) vagy át nem ható (tárgytalan) voltát is feltüntesse, hogy a nyelv-

tani szerelés mellett a szavak szakmai vagy stílusbeli hovatartozását is jelölje, s hogy a szavak egy részét mondatban vagy legalább állandó kapcsolatban közölje.

Karinyth Frigyes valahol a szótárral kapcsolatban ezt írta: „Mint sziklában a szobor, a szótárban is rejtve van a végső igazság... csak meg kell keresni.” A Szótárbizottság munkaközössége igyekszik ennek a végső igazságnak legalább a körvonalait megrajzolni, igyekszik legalább kipontozni a szobor anyagát. Ennek az igyekezetnek természetesen határt szab a szótár tervezett terjedelme.

Lássunk még néhány adatot. A szerb-horvát nyelvben a P betűvel kezdődő szavak gyakorisága igen nagy. Ezek a szavak elérik az összes szavak körülbelül egyhatodát. A nagyszótárnak is túlköröznie kell ezt az állapotot. Az egész szótár mintegy 17%-a P betűs szó lesz, tehát 20 000—25 000 szó. Terjedelemre mindjárt az S betűs szavak következnek. A szótárak körülbelül egytizede. A mi esetünkben 12 000—15 000 szó. Csak e két betű anyaga a szótár több mint egynegyedét foglalja el.

Ezzel szemben az Lj és az Nj betűvel kezdődő szavak száma csak 25—30 körül mozog.

Még egy adat: Az A-tól az O-ig bezárólag 21 betű van. Anyaguk a szótárnak még a felét sem teszi ki. Pontosan 46 %-át. A fennmaradó kilenc betű anyaga, a P-től a Ž-ig viszont 54 %. Ezt az utóbbi számítást azért végeztük, mert a nagyszótárt valószínűleg két kötetben kell kiadni. Nyomatásban körülbelül 3000 nagy formátumú (gépirópapír nagyságú) oldal lesz.

A közönségszolgálat a Szótárbizottság esetében azt jelenti, hogy a már kész szócikkeket és a felhasznált segédeszközöket (szótárakat, lexikonokat stb.) minden komoly érdeklődő megtekintheti, belőlük kijegyezheti a keresett jelentéseket, esetleg egy-egy szó jelentését telefonon is megkérdezheti. A válasz könnyebb, ha a szót szövegösszefüggésben közlik.

Eddigi működéséről a következőket mondhatjuk:

a) A kérdések legnagyobb része a szakszótárak anyagából való. Pl. greba (vízityúk), ispravljac (áramegyenirányító), uljni pokretač (olajos indító), rascepa (saszeg), doradni strug (kikészítő eszterga), zasun (tolózár, retesz, zárótolattyú, zárópecsek), drozera (harmatfű), rosulja (tippan), kolovratke (kerekesférgek, sodróállatok), prenosnik (szűrőkörző), klipnjača (dugattyúrúd), dereza (kapaszkodóvas, mászóvas), cepin (jégcsákány, hegy-mászócsákány, de jelenthet forgatókampót is), krunica (párta) stb. Ez is azt mutatja, hogy nagy szükség van szakszótárakra.

b) Sokszor kérdezik tájszók jelentését. Pl. krasna (villáskapa, karszt-kapa), vež (kapualj, bejárat), buć (itt: üstök) stb.

c) Néha a Szótárbizottság munkatársai sem tudnak kielégítő választ adni, mert sehol sem találnak kiindulópontot. Egy szó jelentését pedig egy mondatból megbízhatóan megállapítani nem lehet. Ha lehetett volna, a fordító vagy újságíró nem fordul a Szótárbizottsághoz. Válasz nélkül hagyott kérdés aránylag nem sok volt, de volt. Pl. celava patka, zavigor, vazdušni plac.

A közönségszolgálatból egyébként kettős haszon származik. A kész vagy félig kész anyagot és a segédeszközöket az érdeklődők már most — a szótár befejezése előtt is — használhatják, a Szótárbizottság munkatársai pedig ezen az úton is láthatják, mire van szüksége a gyakorlatnak.

IV. A SZÓTÁRBIZOTTSÁG PÉNZELÉSE

Az ilyen természetű munkát csakis a közösség láthatja el pénzzel. Ez egy pillanatig sem volt vitás. A kiutalási fórum azonban sokszor változott. Kezdetben a kisebbségi tudományos kutatómunkára szánt tartományi alapból, azután a Vajdasági Múzeumból, később a tartományi Iskolaügyi Tanács tankönyvkiadási keretéből kapta a pénzt, újabban pedig — a jugoszláviai kisebbségi művelődési munka általános elvei szerint — a tartomány (30 %-ban), a Szerb Népköztársaság (20 %-ban) és a Szövetségi Végrehajtó Tanács (50 %-ban) fedezi a kiadásokat.

A Szótárbizottság szervezetileg a Noviszádi Egyetem Bölcsészeti Karának Magyar Tanszékéhez tartozik. (Tartozhatna a Szerb-horvát Tanszékhez is, mert ahogyan fentebb mondtuk, a nagyszótár közös ügyünk.) Pénzügyi tekintetben azonban nem sikerült a kar költségvetésébe beilleszteni. Pedig az lenne a legjobb megoldás.

Hogyan folyt a pénz kiutalása? Az illetékesek mindig megértéssel kezelték a Szótárbizottság szükségleteit, s a lehetőségekhez mérten legtöbbször igyekeztek is rendezni az anyagi kérdést.

Ha közelebbről nézzük a dolgokat, az elmúlt 84 hónap alatt személyi és anyagi kiadásokra (tiszteletdíjakra, napidíjakra, útiköltségekre, lakbérre, telefonra, szótárak, könyvek és irodai felszerelésre stb. stb.) a Szótárbizottság 100 000 dinárnál valamivel többet fogyasztott havonta.

Jelenleg van elég pénz a munka zavartalan folytatásához, s rövidesen megkapjuk az esedékes részleteket is.

V. A NAGYSZÓTÁR KÖZELEBBI ÉS TAVOLABBI JÖVŐJÉRŐL

1. A mintafüzet elkészült, és rövidesen nyomdába kerül. Jó lenne a Nyelvművelő Egyesület összejövételén is — amikor a tagság és az érdeklődők nagy része már közelebbről megismerte a mintafüzet tartalmát — nyilvánosan megvitatnunk a vele kapcsolatos kérdéseket.

Vitatkozunk lehet például arról, hogy a tervezett 130 rövidítés elég-e vagy sok; kell-e a *maćak* és a hozzá hasonló szónak ennyi jelentését feldolgoznunk, vagy kevesebbet vegyünk; szükséges-e ennyi példát beleszönnünk egy-egy szócikkbe, vagy elégedjék meg a szótár használója kevesebbel, a megtakarított helyen pedig inkább más szavakat értelmezzünk.

Beszélhetünk a rövidítésekkel kapcsolatban arról, helyes-e a Szótárbizottság mai álláspontja, hogy egyes szakterületeket egy rövidítés alá vont össze. Mondjuk a *med* (orvosi) vagy *zoo* (állattani) rövidítés esetét. Ezek felölelnék mindent a maguk területén; a *zoo* az egysejtűektől az emlősökig, pedig vannak jóval kisebb szótárak is, amelyek külön jelölik a madarakat, a halakat, a rovarokat stb. Vagy a *med* rövidítés mellé be kellene-e vennünk, mondjuk az *anat* (anatómia) és a *path* (patológia) rövidítést is, s ezzel az orvostanon belül elkülönítünk a bonctant és a kórtant, ezt a két fontos részt? Vagy fogadjuk el azt az érvelést, hogy ennek a részletesebb megkülönböztetésnek csak szakszótárban van helye?

2. Reméljük, hogy a kézirat — mintegy 10 000 gépelt oldal — 1963 végére elkészül.